

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obecné právní dějiny

Vojáček

Revoluce 1848-1849

téměř celoevropský rozměr

- protifeudální
- demokratická
- Národní

- „*francouzská inspirace*“

Chronologie událostí

revoluce let 1848 – 1849

proces sjednocení Německa

revoluce ve Francii

Krymská válka 1854

vyhlášení samostatné a jednotné Itálie (1861)

Rakousko-uherské vyrovnání 1867

Berlínský kongres

Trojspolek a Trojdohoda

války počátku 20. století

první ruská revoluce 1905 až 1907

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

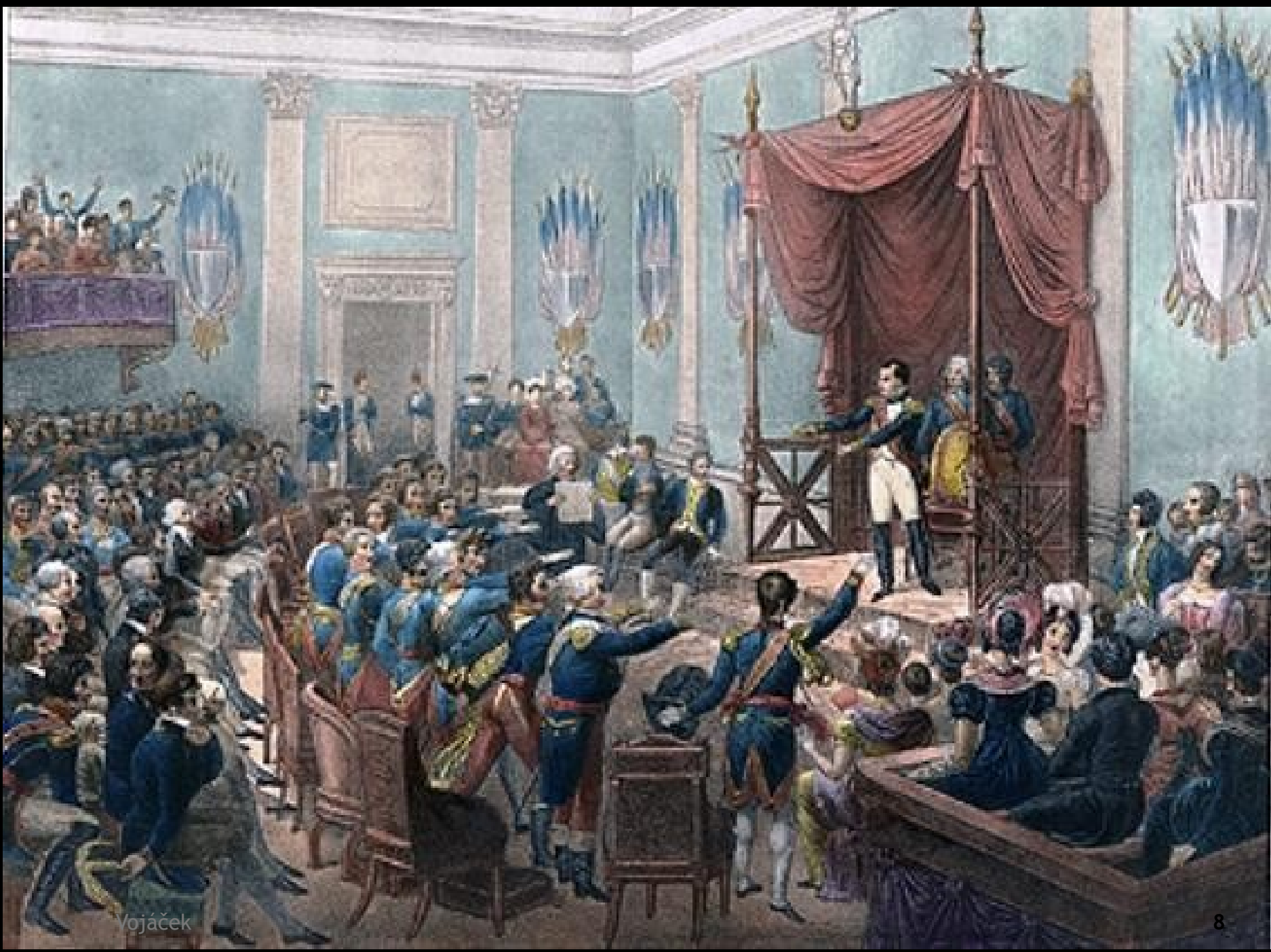
Proces sjednocení Německa

Vojáček

Zánik římsko-německé říše

- předpoklad skutečného sjednocení (roztržštěnost – 1803)
- 1806 tzv. Rýnský spolek
- 1806 prohlášení císaře Františka II.

Rýnský spolek

- spolková akta z roku 1806
- konfederace suverénních států
- ústavy podle francouzského vzoru, nové francouzské zákonodárství, zejména Code Civil
- + vliv v jiných německých státech, např. reformy v Prusku
- zánik 1813

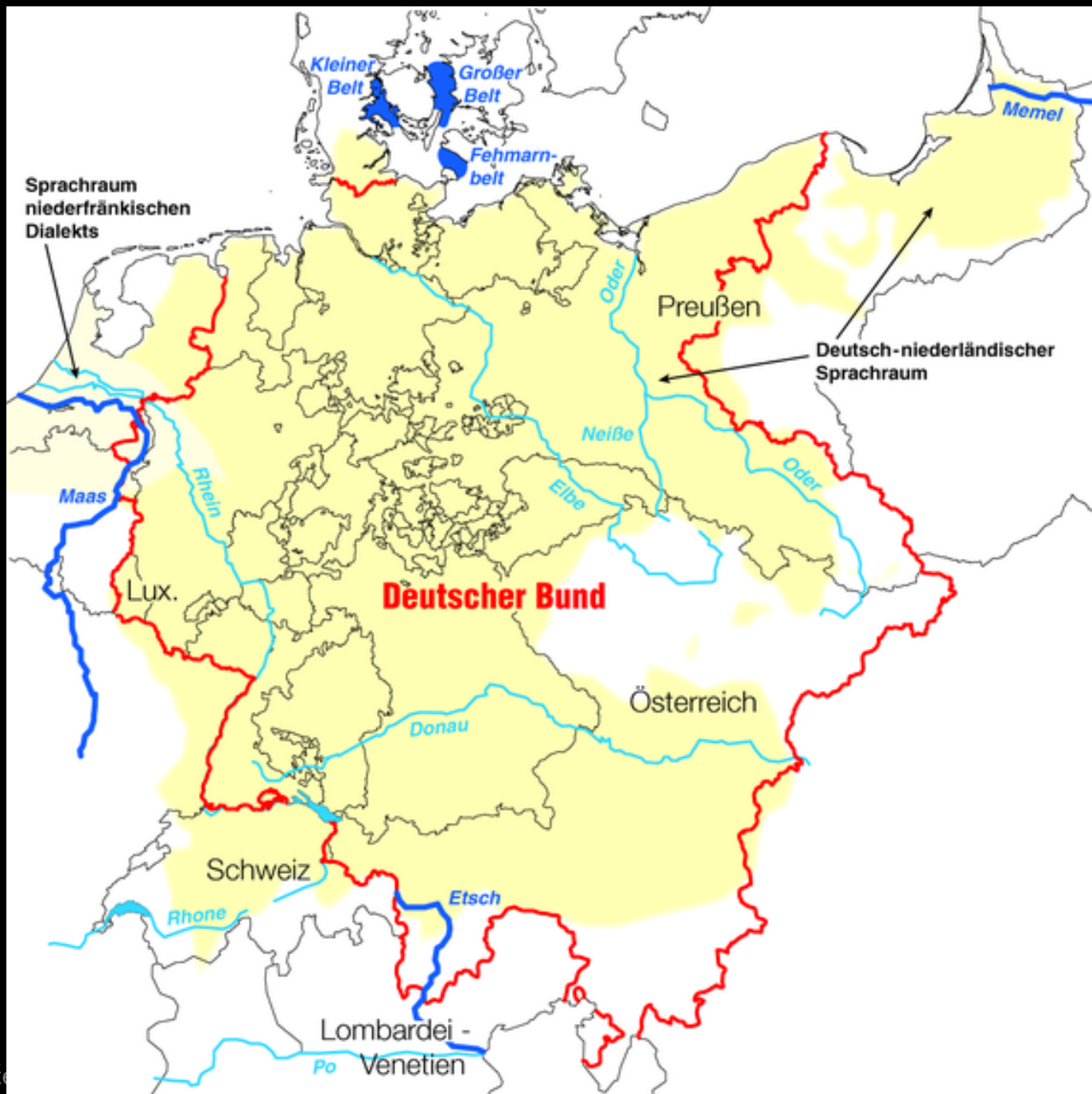
Německý spolek - vznik

- Vídeňský kongres (1814-1815)
- Německá spolková akta (Deutsche Bundesakte 1815)
- + závěrečný akt vídeňských jednání spolkové rady 1820 (Wiener Schlußakte)
- mezinárodní smlouva, uzavřená panovníky německých zemí
- v podstatě utvrzení roztržtění Německa

Německý spolek - charakteristika

- spolek států (Staatenbund, nikoliv Bundesstaat).
- úkoly:
 - ochrana členů před ohrožením zvenčí
 - pomoc při vnitropolitických obtížích
 - garance zavedení ústavního zřízení (zejm. 1818-1819 v Bavorsku, Bádensku a Württembersku)
- X závěrečná akta z vídeňské konference Německého spolku z roku 1820: garance svrchovanosti německých knížat v členských státech

Orgány Německého spolku

- spolkové shromáždění (Bundesversammlung, též Bundestag) ve Frankfurtu n. M.
 - plenární zasedání (asi jednou za tři roky)
 - tzv. užší rada (prakticky o všech otázkách s výjimkou ústavních)
- předsednická velmoc = Rakousko
- nedisponoval soudní pravomocí = soudnictví v rozmanitých formách

Duch Svaté aliance (1815)

- tzv. "karlovarská usnesení"
- spolkový exekuční řád, tiskový zákon, zákon o universitách a zákon o zřízení vyšetřovací komise v Mohuči

Vliv červencové revoluce

- posílení vlivu liberálů ve sněmech a přijetí řady moderně koncipovaných právních norem (rušení feudálních povinností, prosazování občanských svobod)
- dílčí demokratická opatření
- idea sjednocení Německa

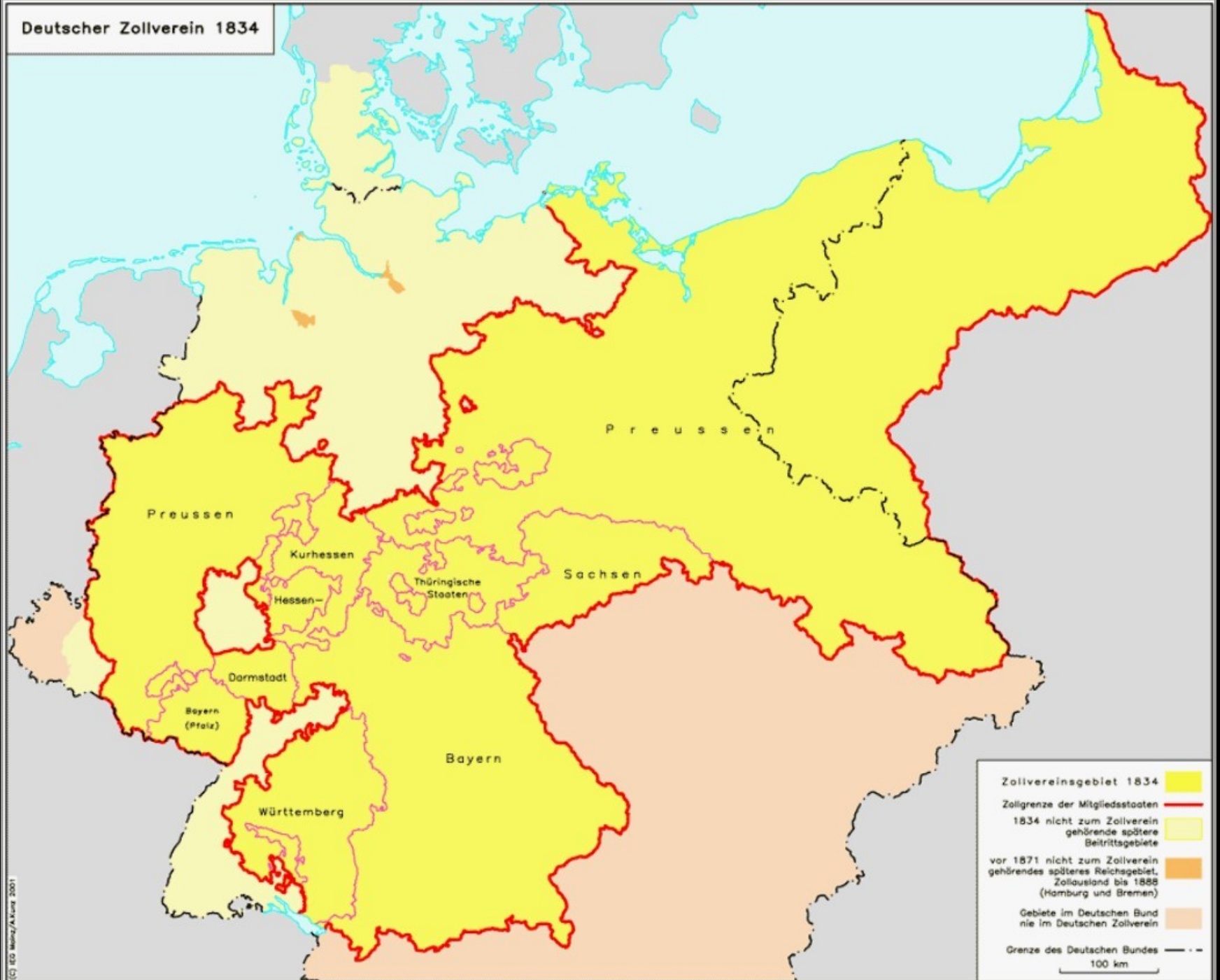
Pruské celní zákonodárství – důsledky

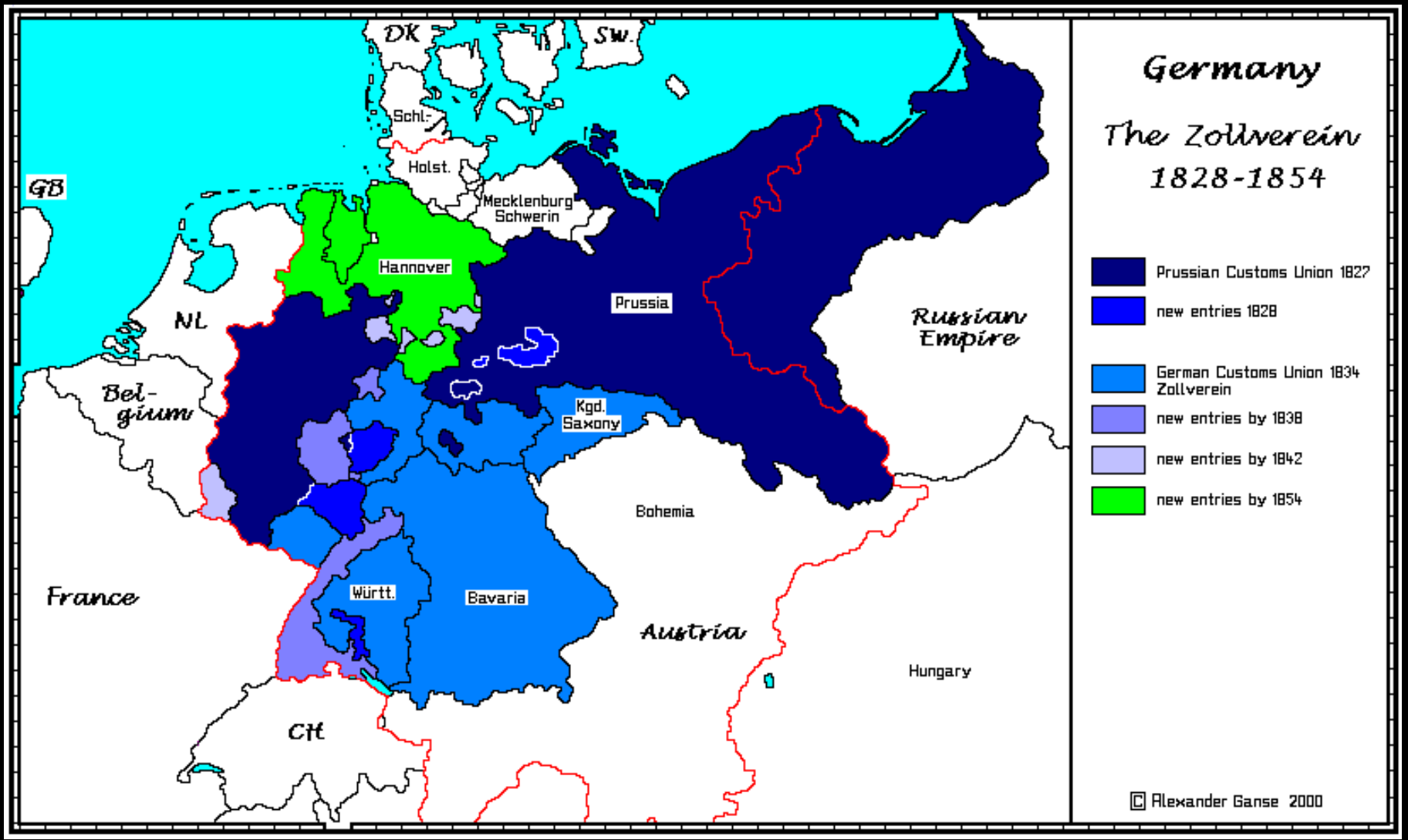
- zákon o clu a spotřební dani 1818 + dva celní sazebníky – podpora vývozu
- jihoněmecký celní spolek
- severoněmecký celní spolek
- středoněmecký obchodní spolek
- sblížení jiho- a severoněmeckého celního spolku
- 1818 – 1833 – 1871

La unificación económica de Alemania, el Zollverein

Deutscher Zollverein 1834

Německý celní spolek 1833

- zrušení celních bariér mezi většinou členských států Německého spolku
- prostor pro ekonomickou expanzi
- posilovalo německé národní povědomí
 - = *ekonomická velmoc
 - *důležitý krok na cestě k německému sjednocení

Uspořádání Německého celního spolku

- generální celní konference (jednomyslnost)
- výkonné komise
- smírčí soudce
- centrální kontrolní úřad a orgány spolkové kontroly celní správy
- 1867 - celní parlament nahradil generální celní konference (většinový princip rozhodování)

Počátek revoluce let 1848 - 1849

- podnět = zprávy o revolučních vystoupeních ve Francii a v Itálii.
- požadavek sjednocení Německa a d.
- ustavení liberálních vlád
- formování zastupitelských orgánů
- ustavení tzv. Vorparlamentu

Ústavodárné národní shromáždění

- květen 1848, Frankfurt n. M.
- příprava ústavy
- klíčové problémy: stanovit územní rozsah nové německé říše a najít její vhodnou, všeobecně přijatelnou hlavu
- Maloněmci X Velkoněmců

Frankfurtská ústava

- princip dělby moci
- dvoukomorový parlament (jedna delegovaná vládami a parlamenty, druhá volená).
- ústavně neodpovědný "Kaiser der Deutschen"
- parlamentem kontrolování ministři
- říšský soud s ústavněprávní kompetencí
- Základní práva německého národa (před dokončením – do roku 1851)

Konec revoluce

- odmítnutí císařské koruny
- sněm se rozešel (30. květen 1849)
- Stuttgart: zbytkový parlament (Rumpfparlament)
- obnovení Německého spolku
- odbourávání ústavních vymožeností + odstraňování nově vzniklých orgánů v jednotlivých zemích
- X likvidace feudálních břemen + okleštěné prvky konstitucionalismu

Prameny práva

- zákonodárná pravomoc - členové spolku
- návrhy občanských zákoníků (jen saský 1863)
- liberální civilní soudní řízení
- trestní právo (Bavorsko 1813, Prusko 1851)
- trestní řízení (Bavorsko 1844, Prusko 1849).
- řada unifikačních vzorových předpisů

Obchod a podnikání

- snaha o unifikaci
- aktivita orgánů Německého spolku i Německého celního spolku
- 1847 společný návrh směnečného zákona
- 1861 společný návrh obchodního zákoníku
- 1836 předlohy celního zákona a celního řádu
- vyhlašovány jako zemské předpisy
- X tzv. spolkový celní zákon z roku 1869

Vznik Severoněmeckého spolku

- Bismarckova protirakouská politika
- válka s Dánskem
- prusko-rakouská válka 1866 (Hradec Králové)
- Severoněmecký spolek

Severoněmecký spolek

- = spolkový stát (Bundesstaat)
- 19 států a tři svobodná města na sever od řeky Mohanu
- Prusko
- Ustavující shromáždění - spolková ústava 1867 + různé uspořádání členských států

Otto von Bismarck

Ústava Severoněmeckého spolku

- odsouhlasena Ustavujícím shromážděním a schválena zemskými sněmy
- chyběla úprava občanských práv a svobod
- soudní pravomoc v zásadě jednotlivým zemím
- zemské ústavy
- sjednocovací legislativní práce
- orgány spolku

Orgány spolku

- spolková rada (Bundesrat) – zmocněnci;
zákonodárná i výkonná pravomoc
- prezident spolku
- spolkový kancléř
- spolkový sněm (Reichstag)

Německé císařství (1871-1918)

- prusko-francouzská válka
- tzv. listopadové dohody 1870 = připojení jihoněmeckých států
- 18. ledna 1871 ve Versailles
- pruský král Vilém II. císařem (jako Vilém I.)
- politické režimy spolkových zemí odlišné
- zpravidla nedemokratické, diskriminující volební předpisy

Wilhelm I.

Ústava druhé Německé říše

- podle ústavy Severoněmeckého spolku
- chybí základní občanská práva
- spolkový stát (resp. spolek německých knížat za předsednictví císaře)
- výlučná příslušnost říše, konkurující příslušnost a výlučná příslušnost zemí - příznivě pro spolkové země
- Bavorsko a Württembersko - zvláštní dílčí práva

Státní aparát sjednoceného Německa

- spolková rada (Bundesrat)
- jednokomorový říšský sněm (Reichstag)
- dědičný císař
- říšský kancléř = spojovací článek nejvlivnější činitel
- jednotlivé říšské úřady

Soudní pravomoc

- zpočátku členské státy
- říšský zákon o soudní organizaci 1877 = liberální organizace soudnictví
 - zanikly nestátní soudy (obecní či církevní)
 - důsledné oddělení od státní správy
- státní zastupitelství (prokuratura)
- v některých zemích trestněsprávní soudnictví
- Nejvyšší obchodní soud a nový Říšský soud v Lipsku

Soustava řádných soudů (1877)

- úřední soudy (samosoudce)
- zemské soudy
- vrchní zemské soudy
- říšský soud

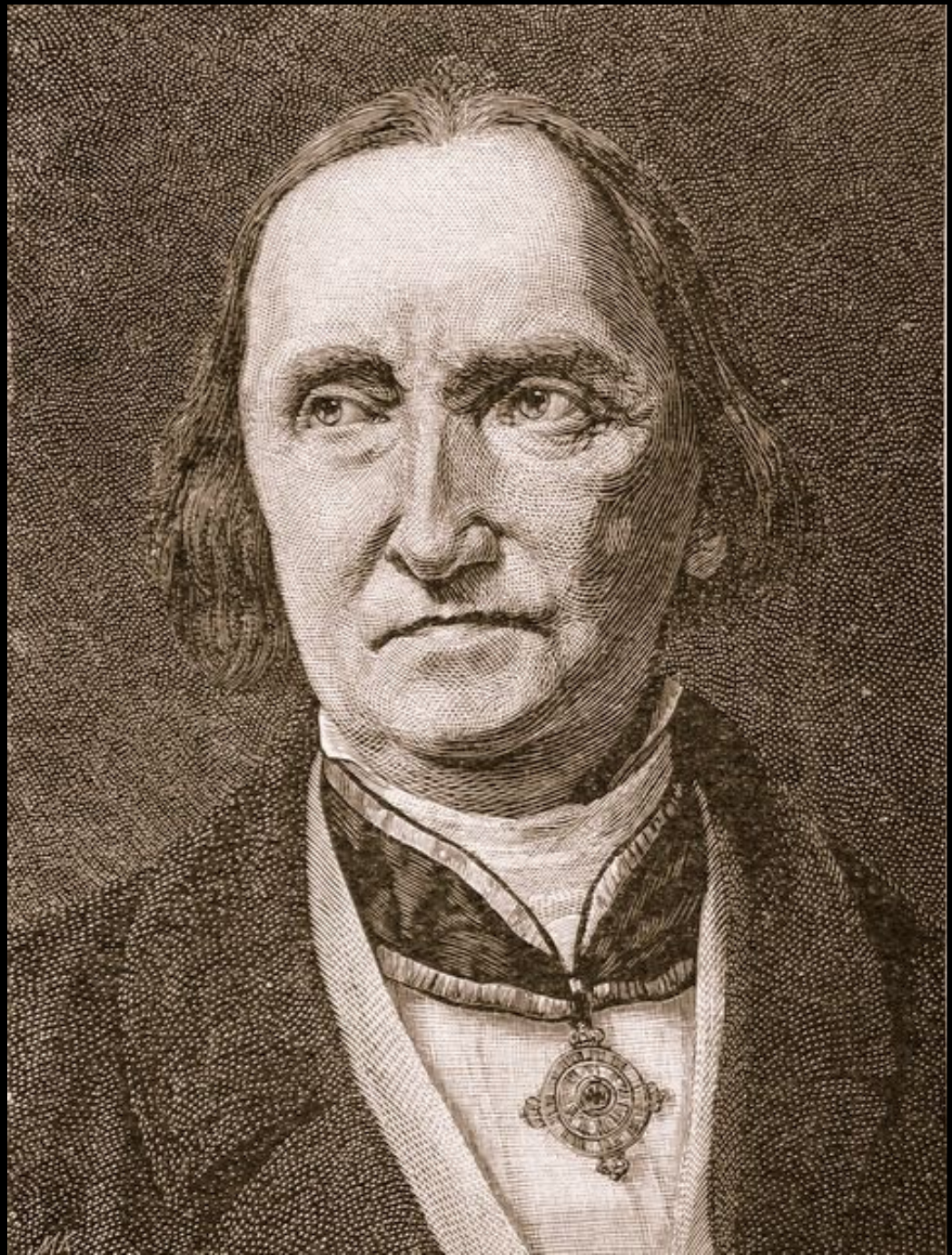
Trojspolek (1882)

- Německo
- Rakousko-Uhersko
- Itálie

**Thibaut,
Anton Friedrich**

**Savigny,
Friedrich Karl**

Právo při vzniku Německého císařství

- otázka jednotných kodifikací: Anton F. J. Thibaut (1772-1840) X Friedrich von Savigny (1779-1861)
- v Prusku kodifikace zemského práva
- v západních německých státech především francouzský občanský zákoník
- všude recipované římské právo (obecné právo)
- spolkové předpisy: obchodní zákoník, trestní zákoník

Právo německého císařství

- vzor v pruských předpisech
- novým předpisem zásadního významu především občanský zákoník z roku 1895
- předpisy z oblasti sociálního zabezpečení

Zákonodárství Německého císařství

- 1871 říšský trestní zákon (ze spolkového trestního zákoníku, ten z pruského zákoníku z roku 1851)
- 1871 obchodní zákoník (obchodní zákoník 1861, spolkový obchodní zákoník 1869) + 1897 nový obchodní zákoník
- 1877 občanský soudní řád a trestní řád
- 1877 zákon o soudní organizaci
- německý občanský zákoník (1895; BGB, Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich)

Sociální a pracovněprávní zákonodárství

- 1883 zákon o nemocenském pojištění
- 1884 zákon o úrazovém pojištění
- 1889 zákon o starobním pojištění
- 1911 sjednocující říšská úprava sociálního pojištění (Reichsversicherungsordnung)
- 1911 pojištění soukromých zaměstnanců
- zač. 90. let byla zkrácena pracovní doba žen a dětí, zaveden nedělní pracovní klid
- 1891 dělnické výbory
- 1878 říšský výjimečný zákon proti obecně nebezpečným snahám sociální demokracie

Protikatolické zákonodárství

- „kulturní boj proti středověkému tmářství katolické církve“
- tzv. kazatelnicový paragraf trestního zákona (1871; 130a, na návrh Bavorska)
- 1872 zákaz činnosti jezuitského řádu a potlačení vlivu katolického duchovenstva ve státním školství
- pruské květnové zákony 1873
- říšský zákon o obligatorním civilním sňatku

Děkuji za pozornost!